
BỆNH THIẾU KÍCH THÍCH TỔ GIÁP TRẠNG

HỎI:

Khoảng vài tháng nay vợ tôi thấy hay ngủ nhiều, nói năng chậm chạp, hay than lạnh dù nhà đã để sưởi thật nóng, lại lên ký nhiều mập phì ra dù ăn uống rất ít. Cách đây hơn 15 năm, nhà tôi có bị bệnh bướu cổ và được chữa bằng chất phóng xạ để đốt bướu cổ. Ngoài ra vẫn khỏe mạnh không bệnh hoạn gì cho đến thời gian gần đây. Xin bác sĩ cho biết những thay đổi của nhà tôi do bệnh gì và chữa trị ra sao?

Nguyễn Hoàng L.

ĐÁP:

Những triệu chứng của vợ ông như kể trong thư là do bệnh thiếu kích thích tố giáp trạng (hypothyroidism). Tuyến giáp trạng là một tuyến nội tiết quan trọng nằm ở cổ, tiết ra kích thích tố giáp trạng điều khiển những hoạt động biến dưỡng, tiêu dùng năng lượng của cơ thể, điều khiển việc trưởng thành và hoạt động của mô tế bào, việc xử dụng các chất liệu nuôi dưỡng, vitamins và các kích thích tố khác cho tế bào.

Nói chung, kích thích tố này quan trọng vào bậc nhất nên thừa hay thiếu kích thích tố giáp trạng đều gây ra những bệnh nguy hại cho cơ thể.

Bệnh thừa kích thích tố giáp trạng (hyperthyroidism) thường do bướu cổ gây ra. Bệnh này đã được trả lời trước đây trong cuốn "Giải Đáp Y Khoa" Quyển 1. Như đã giải đáp trước, một trong những cách trị thường dùng cho bệnh bướu cổ gây ra

quá nhiều kích thích tố giáp trạng là cách chữa bằng chất phóng xạ Iodine 131.

Cách chữa này tương đối giản dị vì chỉ uống một lần chất phóng xạ này sẽ tiêu hủy được các tế bào bướu cổ, tuy nhiên điều phiền phức là sau một thời gian, bệnh nhân có thể sẽ bị thiếu kích thích tố giáp trạng.

Trung bình sau 10 năm từ 40 đến 70% bệnh nhân sẽ bị thiếu kích thích tố này gây ra bệnh. Vì lý do đó, các bệnh nhân sau khi được chữa trị bằng chất phóng xạ Iodine 131 cần phải được theo dõi và thử máu thường xuyên, ít nhất một năm một lần để đo lường kích thích tố giáp trạng trong máu và chữa trị ngay nếu bắt đầu thấy thiếu kích thích tố giáp trạng.

Một nguyên nhân khác thường thấy nữa là chứng viêm tuyến giáp trạng (thyroiditis). Bệnh này do những rối loạn về miễn nhiễm của cơ thể, tạo ra những kháng thể chống lại với tuyến giáp trạng, gây ra viêm kinh niên gọi là chứng viêm Hashimoto. Sau một thời gian, tuyến giáp trạng tiết ra không đủ kích thích tố giáp trạng nữa gây ra bệnh.

Viêm giáp trạng thường không gây ra triệu chứng gì nhiều nên chỉ khi bị thiếu kích thích tố đi khám bệnh mới biết. Những nguyên nhân khác hiếm hơn gây ra bệnh thiếu kích thích tố giáp trạng như trường hợp một vài vùng ở Việt Nam ăn uống thiếu khoáng chất Iodine nên cơ thể thiếu Iodine không sản xuất đủ kích thích tố, hoặc bị bệnh bẩm sinh không tổng hợp được kích thích tố.

Một số người bị bệnh thần kinh uống thuốc Lithium cũng làm cơ thể không tổng hợp được kích thích tố giáp trạng. Một vài trường hợp rất hiếm, khi sản phụ sinh con bị bằng huyết quá nhiều, tuyến não thùy (hypophyse) bị hư hoại nên không tiết ra được kích thích tố TSH.

Chất này điều khiển tuyến giáp trạng tiết ra kích thích tố giáp trạng nên thiếu chất TSH sẽ gây ra bệnh. Ngoài ra một số các kích thích tố khác của não thùy như ACTH, FSH, LH... cũng thiếu nên gây ra nhiều triệu chứng nặng, gọi là bệnh Sheehan.

Nguyên nhân thường thấy nhất của bệnh thiếu kích thích tố giáp trạng vẫn là trường hợp xảy ra nhiều năm sau khi chữa bệnh bướu cổ bằng chất phóng xạ Iodine 131 như trường hợp của bà nhà.

Những triệu chứng xảy ra từ từ như ông đã kể trong thư: thấy mệt mỏi như không còn hơi sức, táo bón, lúc nào cũng thấy lạnh dù là mùa hè, hay sưởi ấm thật cao, mặc đủ áo dày cộm trong mùa đông mà vẫn lạnh buốt, bắp thịt đau nhức như bị vọp bẻ, đàn bà bị kinh nguyệt ra nhiều, bất thường...

Sau một thời gian, trí thông minh kém hẳn đi, lúc nào cũng thấy lừ đừ, cử động, đi lại chậm chạp, ngủ nhiều. Da bắt đầu thấy khô, dày. Tóc thấy rụng nhiều, khô cứng. Giọng nói thấy khàn, đục, tai nghe nghễng ngãng dù chưa lớn tuổi.

Mặt thấy sưng lên, tròn trịa, nhất là mắt húp lại, lưỡi dày ra. Đây là giai đoạn cuối, bị nặng nhiều. Nếu không chữa kịp có

---

thể sẽ bị hôn mê gọi là myxedema coma và sau cùng sẽ chết vì thiếu kích tố giáp trạng, biến dưỡng của cơ thể hoàn toàn rối loạn.

Định bệnh để biết có thiếu kích thích tố giáp trạng hay không tương đối giản dị. Thử máu để đo sự làm việc của tuyến giáp trạng gọi là thyroid function tests sẽ kiểm ra bệnh.

Các thử nghiệm này gồm đo lượng kích thích tố gọi là thyroxine hay T4, mức phần trăm hỗn hợp với chất resin gọi là T3 resin uptake và tích số giữa hai tests này gọi là FTI (free T4 index). Những thử nghiệm khác là Free T4 và Total T3. Nếu thiếu kích tố giáp trạng các thử nghiệm này đều rất thấp.

Ngoài ra và quan trọng hơn cả là đo lượng kích thích tố TSH (thyroid stimulating hormone) của não thùy, Nếu thiếu kích thích tố giáp trạng, chất này sẽ tăng rất cao. Làm các thử nghiệm trên, bệnh thiếu kích tố giáp trạng sẽ được định bệnh một cách chính xác và dễ dàng.

Việc chữa trị tương đối cũng giản dị. Sau khi thử máu định bệnh xong, thuốc được dùng để chữa bệnh là levothyroxine, bán dưới tên Synthroid là kích thích tố giáp trạng được tổng hợp một cách nhân tạo và có tác dụng thay thế kích thích tố tự nhiên của cơ thể.

Uống thuốc này phải đi từ từ, bắt đầu bằng lượng nhỏ và tăng lên dần để tránh những phản ứng đột ngột khi cơ thể thiếu kích thích tố quá lâu được tăng lượng lên quá nhanh. Đặc biệt những người lớn tuổi hay bị

bệnh tim càng phải cẩn thận và tăng chậm dần dần.

Thường bắt đầu bằng lượng nhỏ 0.025 mg hay 0.05 mg rồi tăng lên sau 2 hay 3 tuần cho đến khi nào thử máu thấy đã đủ. Thuốc uống một ngày một lần và phải uống cả đời vì nếu ngưng uống, cơ thể sẽ bị thiếu kích tố giáp trạng trở lại.

Nhiều người bệnh vì lười hay không được giải thích kỹ nên dờ ờ uống một thời gian thấy khỏe nên ngưng. Điều này tai hại vì bệnh sẽ trở lại sau một thời gian nếu ngưng. Vì thế nên quan niệm và phải nhớ là thuốc uống cho đến suốt đời để bồi bổ cho tuyến giáp trạng bị thiếu hụt của mình, không thể dứt quãng được!

Tóm lại bệnh thiếu kích thích tố giáp trạng là một bệnh nặng, có thể gây ra chết nếu không được chữa trị. Phần lớn xảy ra sau khi chữa bệnh bướu cổ bằng chất phóng xạ, tuy nhiên có khá nhiều trường hợp xảy ra do viêm giáp trạng kinh niên, không hề có triệu chứng báo trước.

Định bệnh tương đối giản dị bằng cách thử máu nhưng cần phải có mức nghi ngờ cao để nghĩ đến bệnh này. Chữa trị bằng cách uống thuốc kích thích tố nhân tạo levothyroxine (Synthroid) để bồi bổ lại và phải uống đến suốt đời cũng như đi khám và thử máu thường xuyên để theo dõi và giữ cho bệnh không bị trở lại.

BS Nguyễn Đình Phùng
